

CREDITELE BANCARE, CREȘTEREA ECONOMICĂ ȘI STABILITATEA PREȚURILOR

¹R.Cuhal, ²V. Cuhal

¹Banca Națională a Moldovei, ²Academia de Studii Economice din Moldova

1. INTRODUCERE

Creșterea economică este un proces complex de sporire a dimensiunilor economiei naționale pe baza combinării și folosirii din ce în ce mai eficiente a factorilor de producție, dimensiuni exprimate sub forma produsului intern brut sau a venitului național pe locuitor. O creștere economică, oricât de mică, dacă se menține pe termen lung, poate avea influențe deosebite asupra nivelului de trai al populației.

A trata creșterea economică a unei țări, înseamnă a exprima dependența funcțională dintre ansamblul factorilor de creștere economică și sporirea indicatorilor macroeconomici.

În prezentul articol ne-am propus să analizăm creșterea economică a Republicii Moldova în perioada curentă sub aspectul influenței unor factori determinanți cum ar fi creditarea economiei reale și ratele dobânzii.

2. FACTORII DETERMINANȚIA AI CREȘTERII ECONOMICE

Odată cu trecerea timpului procesul de creștere economică devine din ce în ce mai complex, fiind determinat de influența unei multitudini de factori. În teoriile economice acești factori sunt grupați în două categorii:

- Factori care exercită o influență directă asupra procesului de creștere economică, cum ar fi: cantitatea și calitatea resurselor umane, cantitatea resurselor naturale, stocul de capital, informația, inovațiile tehnice și progresul tehnologic;
- Factori cu influență indirectă, cum ar fi: politica financiară, politica monetară și bugetară, dimensiunea cererii agregate, adică capacitatea de absorbție a pieței interne și utilizarea completă a capacităților de producție ale economiei, rata economisirii și rata investițiilor, schimburile internaționale, etc.

Unul din factorii indirecti cu influență semnificativă asupra creșterii economice îl constituie eficiența politicii monetare și valutare

privind menținerea stabilității relative a prețurilor și impactul ei asupra eficienței activității sistemului financiar-bancar privită prin prisma modului de orientare a activității economice prin intermediul creditării economiei reale. O politică monetară și valutară sănătoasă trebuie să-și propună concilierea stabilității puterii de cumpărare a monedei cu expansiunea economică. Pe plan intern rolul politicii monetare și valutare se realizează prin reglarea cererii de monedă de schimb și de plată, care are drept scop urmărirea stabilității prețurilor, deplina ocupare a forței de muncă și expansiunea economică. În acest context putem afirma că politica monetară trebuie să urmărească un astfel de ritm al creșterii lichidităților de bani, care să susțină creșterea activității prin sporirea PIB.

Prin politica sa monetară și valutară statul poate determina scăderea ratei nominale a dobânzii, atunci va crește cererea de capital. Scăderea ratei nominale a dobânzii va duce la creșterea cheltuielilor pentru investiții, care sunt un factor determinant al creșterii economice.

O modalitate de stimulare a investițiilor este menținerea ratei reale a dobânzii la un nivel foarte scăzut. Dar acest lucru duce la extinderea inflației, iar pentru a preveni mărirea inflației politica ratei reale a dobânzii trebuie să fie însoțită de o politică fiscală restrictivă, adică de un surplus guvernamental larg sau, de menținerea unui deficit mai mic.

O importanță deosebită în procesul transformării economiilor în investiții o are creditul. Orice individ poate economisi o anumită sumă de bani în funcție de venitul și de comportamentul său economic, dar nu orice individ poate fi un întreprinzător, își poate asuma riscurile investitorului, are calitățile necesare, sau dacă le are, nu le poate valorifica din cauza lipsei de capital. Economisirea necontinuată de investire constituie, însă, o teaurizare și reprezintă un factor de dezechilibru pentru economie, ducând-o la recesiune cu toate consecințele sale. Astfel, oferind posibilitatea accesului la credite a oricărui întreprinzător, băncile comerciale pun la dispoziția întreprinzătorului capitalul necesar, asigurând astfel transformarea economiilor în investiții. Din acest

motiv, creditul reprezintă un factor important al creșterii economice.

Din cele expuse mai sus conchidem că micșorarea treptată a ratelor dobânzii și ca rezultat - sporirea creditării economiei reprezintă o premisă importantă în vederea asigurării dezvoltării durabile a oricărei țări.

3. ROLUL CREDITELOR ÎN STIMULAREA CREȘTERII ECONOMICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

În acest sens, politica dobânzilor și stimulării creditării sectorului real este o sferă deosebit de importantă în activitatea Băncii Naționale a Moldovei. De la bun început BNM a acordat credite (de refinanțare) băncilor comerciale în scopul susținerii dezvoltării economiei naționale și menținerii lichidității sistemului bancar. Între anii 1993-1998, prin intermediul licitațiilor de refinanțare, Banca Națională a Moldovei a acordat credite în sumă totală de circa 1800 mil. lei, a căror utilizare a sporit alocațiile creditoare în economia republicii. Pe parcursul acestor ani s-a observat o dinamică ascendentă a soldului creditelor în economia națională.

După criza regională din 1998, ce a condus la deprecierea monedei naționale și a amplificat spirala inflaționistă, politica de credit și a dobânzilor, pe lângă cea a ratei de schimb, a reprezentat principalul reper în obiectivul remonetizării și înviorării economiei Republicii Moldova.

Astfel, politica de credit și ratelor dobânzii a fost și este orientată spre acordarea de către sectorul bancar a creditelor economiei naționale cu o rata a dobânzii la un nivel real pozitiv jos. Acest obiectiv a fost cu succes atins, cu excepția anului 2000, care a reflectat în special consecințele și efectele crizei asupra încrederii în moneda națională, anticipărilor inflaționiste și intensificării inerției inflației.

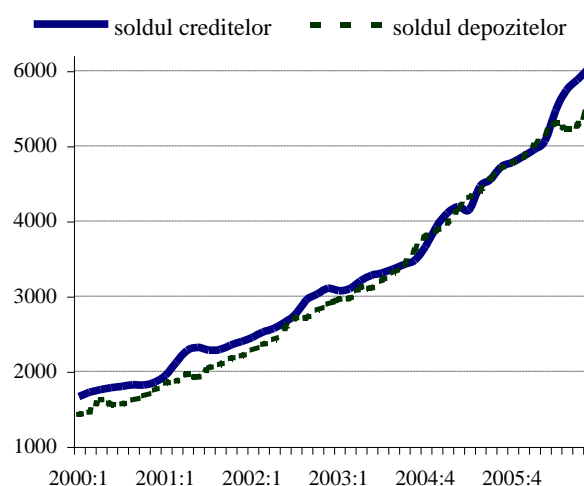
Politica monetară austeră, dezinflația și stabilitatea relativă a ratei de schimb pe fundalul unor fluxuri majore a valutei străine provenite din veniturile din munca de peste hotare au avut un efect pozitiv asupra așteptărilor inflaționiste și au creat condiții favorabile sectorului bancar de a atrage depozite de la populație.

Astfel, pe parcursul perioadei 2000-2005 s-a atestat o dinamică ascendentă a soldului depozitelor în sistemul bancar de la 1380.2 mil. lei la sfârșitul anului 1999 până la 5903.9 mil. lei în februarie 2006, înregistrând o majorare de 4.3 ori

(considerând și majorarea respectivă a soldului depozitelor la vedere).

Corespunzător, soldul creditelor în economia națională a crescut de 3.64 ori, de la 1635.2 mil. lei la sfârșitul anului 1999 până la 5957.9 mil. lei în februarie 2006 (Figura 1). De menționat că, ponderea depozitelor în valută din total depozite a variat de la 50.2 la sută în decembrie 1999 până la 51.7 la sută în februarie 2006. Evoluția ponderii creditelor în valută în total credite a fost inversă celei a depozitelor, constituind 40.3 la sută și 39.9 la sută, respectiv. Ponderea joasă a creditelor acordate în valută constituie un fapt pozitiv pentru economia națională, deoarece conform legislației în vigoare creditele în valută se acordă doar pentru operațiunile de import. Astfel, ponderea înaltă a creditelor în moneda națională destinată activității interne a agenților economici are un efect pozitiv înalt asupra evoluției produsului intern brut nominal.

Figural Evoluția soldului depozitelor atrase și creditelor acordate în perioada 2000-2005, mil. lei

Politica promovată de Banca Națională a Moldovei în vederea majorării volumului creditării economiei și termenelor de creditare pe parcursul ultimilor ani a favorizat micșorarea continuă a ratelor dobânzilor atât la depozitele atrase de băncile comerciale, precum și la creditele acordate în monedă națională.

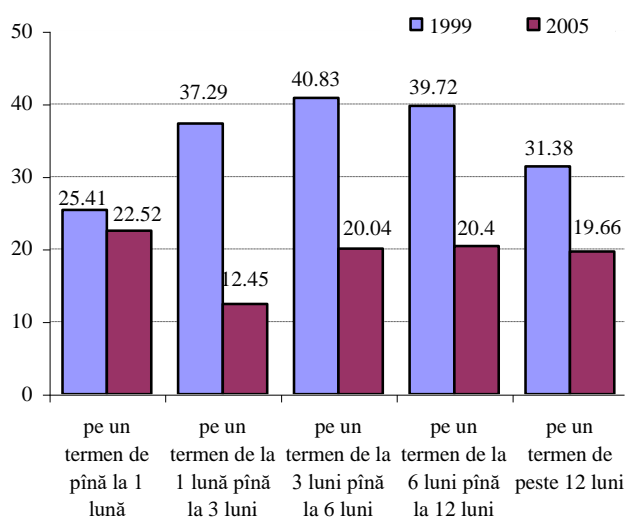
Astfel, rata medie ponderată la depozitele atrase în monedă națională de către băncile comerciale la finele anului 1999 a constituit 27.77 la sută și a diminuat cu 13.07 puncte procentuale față de decembrie 2005. Totodată se poate remarca faptul că volumul depozitelor atrase pe parcursul anului 2005 în moneda națională s-a majorat de 4.22 ori sau cu 1439.85 mil. lei, iar cel al depozitelor în

valută străină, exprimate în lei - cu 4.11 la sută sau cu 1832.7 mil. lei față de 1999.

Majorarea termenelor la depozitele atrase în sectorul bancar și diminuarea ratelor dobânzii la ele, stabilitatea relativă a prețurilor și tendințele de majorare a cererii de bani din partea economiei reale, a permis băncilor comerciale de a spori operațiunile lor creditare.

Evoluția ratelor dobânzii la creditele noi acordate economiei naționale la finele anului 2005 au diminuat cu 15.85 puncte procentuale față de decembrie 1999, de la 35.25 la sută până la 19.4 la sută. În structură, rata medie ponderată s-a diminuat: cu 2.89 puncte procentuale la creditele acordate pe un termen de până la o lună, cu 24.84 puncte procentuale la cele acordate pe un termen de la 1 lună până la 3 luni, cu 20.79 la cele acordate pe un termen de la 3 până la 6 luni, cu 19.32 puncte procentuale la cele acordate de la 6 la 12 luni și cu 11.72 la cele acordate pe un termen de peste 12 luni.

Diminuarea ratelor dobânzii în termeni reali la creditele noi acordate a dus la majorarea cererii de credite, astfel, încât, dacă pe parcursul anului 1999

Figura 2 Rata medie ponderată a dobânzii la creditele acordate în anii 1999 și 2005.

sectorul bancar a acordat credite în monedă națională în volum de 901 mil. lei, atunci pentru anii următori: 2000 – 1782 mil. lei, 2002 – 2968 mil. lei, 2004 - 3426 mil. lei, 2005 - 4821 mil. lei. Aceiași situație de majorarea a creditelor acordate s-a atestat și la cele în valută.

Majorarea volumului creditelor acordate economiei naționale pe parcursul anilor 2000-2005 a condus la majorarea investițiilor productive în termeni reali în mediu cu aproape 9.3 la sută anual. O rată mai înaltă a investițiilor, ca element determinant al creșterii economice, nu înseamnă numai mai mult capital ce-i revine unui angajat, dar și o cale importantă de realizare a progresului

tehnologic, de introducere a inovațiilor și echipamentelor noi care se vor materializa în majorarea volumului și calității produselor și diminuarea costurilor producției.

4. CREDITAREA ECONOMIEI ȘI STABILITATEA PREȚURILOR

Din cele expuse anterior putem observa că majorarea volumului creditelor acordate economiei naționale în perioada analizată a avut efecte favorabile. Dar apare necesitatea de a analiza, care a fost impactul acestei creșteri substanțiale asupra:

- stabilității prețurilor comensurată prin deflatorul PIB sau indicele prețurilor de consum
- creșterii economice, comensurată prin produsul intern brut real.

Reglând dimensiunile cererii și ofertei de bunuri și servicii prin creditarea consumului, pe de o parte, și a stocurilor pe de altă parte, creditul poate contribui la asigurarea stabilității prețurilor. Totodată este necesar de menționat faptul că o creditare excesivă a economiei reale poate avea efecte negative asupra stabilității prețurilor, ducând la creșterea acestora. Creșterea prețurilor cauzează inflația care este un proces destabilizator și nedorit din cauza efectelor contrare asupra sistemului economic al oricărei țări.

Analiza empirică a cauzelor care au declanșat majorarea prețurilor în Republica Moldova pe parcursul perioadei 2000-2005 a scos în evidență mai mulți factori cum ar fi: majorarea prețurilor administrative la gaze naturale, combustibil, transport și energie electrică, majorarea pensiilor și salariilor, și nu în ultimul rând creditarea excesivă a economiei reale.

Pe parcursul anului 2005 prețurile de consum au crescut pe fondul majorărilor înregistrate la principalele produse incluse în coșul de consum. Cele mai mari creșteri de prețuri au fost înregistrate la produsele alimentare, pe când majoritatea mărfurilor nealimentare au înregistrat creșteri ale prețurilor sub media acestei grupe, cu excepția a două tipuri de mărfuri: confecții și încălțăminte. Creșterea prețurilor și tarifelor la serviciile prestate populației a fost sub nivelul ratei generale a inflației, cu excepția majorărilor la serviciile de telecomunicații, distribuirea gazului, servicii medicale și aprovizionare cu apă.

Astfel analizând activitatea creditară a sectorului bancar și implicațiile acesteia asupra economiei reale pentru anul 2005 se poate concluziona că majorarea volumului creditelor a condus pe de o parte la majorarea costurilor

bunurilor și serviciilor produse de agenții economici, iar pe de altă parte a condus la dezechilibrul inflaționist prin excesul de cerere nominală a bunurilor și serviciilor.

Acest fapt poate fi confirmat și prin analiza evoluției ratei reale a dobânzii – care a ajuns la cel mai jos nivel pozitiv, a depunerilor relativ mari la băncile comerciale și concentrării unor resurse financiare substanțiale la societățile de asigurări.

5. CONCLUZII

Pornind de la idea că creditul îndeplinește o funcție distributivă în economie, prin faptul că mobilizează resursele bănești disponibile la un moment dat în economie, redistribuindu-le apoi prin acordarea de împrumuturi spre anumite ramuri, sectoare sau domenii de activitate care au nevoie de mijloace de finanțare, creditul sporește puterea de acțiune productivă a capitalului, punând astfel în mișcare forțele economice, contribuind în felul acesta la sporirea avuției naționale și respectiv la creșterea economică. Obținerea unei rate înalte de creștere economică este unul din obiectivele principale ale politicii macroeconomice a oricărei țări, căci ea reprezintă mișcarea profundă a unei economii în întregime.

Din cele expuse mai sus putem concluziona că procesul de creditare a economiei reale a republicii Moldova în perioada 2000-2005 a avut un rol foarte important pentru ieșirea din criză și relansarea creșterii economice.

De asemenea, creșterea economică a Republicii Moldova este legată și de creșterea economică generală, înregistrată la nivelul regiunii: Europa de Est (partenerul principal România) și țările CSI (partenerii principali Rusia, Ucraina, Belarusia), prezentând totodată, rezultatul reformelor economice efectuate anterior. Situația economică din țările partenere influențează principal creșterea economică a Moldovei din cauza orientării economiei naționale spre export. Este de menționat faptul că pe parcursul anului 2005 indicatorul creșterii economice în Republica Moldova a depășit nivelul creșterii în țările partenere România, Rusia și Ucraina.

Ținând cont de faptul că creșterea economică reprezintă un proces complex de sporire a dimensiunilor produsului intern brut sau a venitului național pe locuitor, iar inflația, care reprezintă o creștere a nivelului general al prețurilor dintr-o economie se măsoară prin deflatorul PIB, o majorare excesivă a volumului producției prin intermediul utilizării creditului poate genera o creștere excesivă a prețurilor, conducând la

creșterea ratei inflației. Inflația, la rândul său poate împiedica asigurarea continuității creșterii economice și bunăstării populației.

În concluzie putem afirma că una din problemele de bază cu care se confruntă starea actuală a economiei Republicii Moldova este stabilirea acelui volum de credite acordate sectorului real care ar asigura echilibrul dintre creșterea economică și expansiunea monetară, adică volumul creditelor să genereze majorarea volumului producției și respectiv creșterea PIB-ului în limitele menținerii unui nivel relativ jos al inflației.

Bibliografie

1. **Băcescu M., Băcescu-Cărbunaru A.** *Macroeconomie și politici macroeconomice.* București. Editura ALL Educational, 1998.
2. **Darby M., Soml R.** *Some Pleasant Monetarist Arithmetic, Federal Reserve Bank of Minneapolis, Quarterly Review, Spring 1984*
3. **Fischer S., Modigliani F.** *Towards an Understanding of the Real Effects and Costs of Inflation, Weltwirtschaftliches Archiv, p 810...833, 1978.*
4. **Greider W.** *Secrets of the Temple: How the Federal Reserve Runs the Country, New York: Simon & Schuster, 1987*
5. **Kouri P., Porter M.** *International Capital Flows and Portfolio Equilibrium, Journal of Political Economy, May/June 1974.*
6. **Olivera J.** *Money, Prices and Fiscal Lags: A note on the Dynamics of Inflation, Quarterly Review, Banca Nazionale del Lavoro, pp.258...267, September 1967.*
7. **Tanzi V.** *Inflation, Lags in Collection and the Real Value of Tax Revenue, International Monetary Fund Staff Papers, pp. 131...142, March 1977.*
8. **Wallace N.** *A Legal Restrictions Theory of the Demand for Money and the Role of Monetary Policy, Federal Reserve Bank of Minneapolis Quarterly Review 7, Winter, 1 – 7, 1983.*
9. **Wallace N.** *Some Alternative Monetary Models and Their Implications fo the Role of Open-Market Policy In Modern Business Cycle Theory, Robert J. Barro, ed., Cambridge, MA: Harvard University Press, p. 306...328, 1989.*
10. **Woodford M.** *Nonstandard indicators of monetary policy: can their usefulness be judged from forecasting regressions? in G. Mankiw (ed), Monetary Policy, Chicago: University of Chicago Press., 1994.*

Recomandat spre publicare: